

राष्ट्रीय शिक्षा नीति 2020 के आधार पर निर्मित

पाठ्यक्रम

आचार्य मीमांसा प्रथम सत्रार्थ

केन्द्रीय संस्कृत विश्वविद्यालय

[संसद के अधिनियम द्वारा स्थापित]

जनकपुरी नई दिल्ली

मीमांसा

पत्र संख्या - DSCC - 16

पाठ्यक्रम विवरणम् -

भाग - 1	क्रेडिट - 1	यूनिट - 1	होरा - 16-20
---------	-------------	-----------	--------------

तन्त्रविचारः, काम्यकर्मणां भूयोऽभ्यासन्यायः, अवघातादीनामभ्यासानभ्यासौ, प्रयाजादीनां तन्त्रानुष्ठानम्, कपिञ्जलाधिकरणन्यायः, उत्तरा दोहयतीति वाक्यार्थविचारः, आधारादीनां तन्त्रानुष्ठानविचारः, आग्नेयकृष्णग्रीवयोः पृथगनुष्ठानम्, आग्नेयादीनां प्रधानानां तन्त्रानुष्ठानविचारः, दर्शपूर्णमासेष्टिप्रभृतिषु अङ्गानां तन्त्रेण अभ्यासेन वा अनुष्ठानस्य विचारः, वाजपेये ब्रह्मसामकाले आलम्भोत्कर्षविचारः, पञ्चशारदीये आलम्भविचारः, दशपेयाभिषेचनीययोः पृथगनुष्ठानम्, चातुर्मास्येषु अवभृथस्यार्थकर्मता, प्रायणीयनिष्कासे उदयनीयनिर्वापस्य संस्कारकर्मताविचारः

भाग - 2	क्रेडिट - 1	यूनिट - 2	होरा - 16-20
---------	-------------	-----------	--------------

वेद्याद्यङ्गानामन्यकालकर्तव्यताविचारः, आधानस्य तन्त्रेणानुष्ठानम्, यूपदितन्त्रताविचारः, अहर्गणे कृष्णविषाणाप्रासनस्य अन्त्याहनियमविचारः, नानाबीजादिषु वाग्विसर्गस्य कालनियमविचारः, चयने अग्निविमोकस्य मतभेदेन व्यवस्थाविचारः, सुब्रह्मण्याह्वानस्य तन्त्रत्वभिन्नत्वविचारः, देशकर्तृपात्रादौ नियमानियमविचारः, वाजपेये प्राजापत्यप्रचारकालः, सवनीयपुरोडाशे देवतोत्कर्षविचारः, राजसूयादिषु दक्षिणाद्यङ्गानां भेदाभेदविचारः, पवमानेष्ट्यङ्गानां भेदाभेदौ, द्वादशाहे दीक्षादीनां प्रत्येकं द्वादशता, द्वादशाहे सवनीयादीनां भेदाभेदविचारः, समानदेवताकपशुषु अङ्गानां भेदाभेदविचारः, अश्वप्रतिग्रहेष्ट्यां कपालभेदः, अवहननादौ मन्त्रावृत्तिः अस्ति नवेति विचारः

भाग - 3	क्रेडिट - 1	यूनिट - 3	होरा - 16-20
---------	-------------	-----------	--------------

प्रसङ्गनिरूपणम्, पुरोडाशे आज्यभागादीनामनुष्ठानविचारः, सोमे दार्शिकवेदेरकरणम्, सोमे ऐष्टिकहविषां दार्शिकपात्रैरनुष्ठानम्, शामित्रे पशुपुरोडाशश्रपणाभावः, मासाग्निहोत्रे श्रपणार्थाग्निविचारः, ज्योतिष्टोमे हविर्धानभिन्नात् औषधनिर्वापः, प्रायणीयादिषु पृथग्जागरणम्, विहारभेदेन मन्त्रभेदः, सोमे दीक्षणीयादिषु ऐष्टिकानाम् अन्वाधानादिपदार्थानामनुष्ठानानुष्ठानवि

आचार्य-प्रथम-सत्रार्द्ध [मीमांसा]

चारः, आतिथ्यायां बर्हिषः धर्माणामनुष्ठानविचारः, विहाराने: वैदिककर्मार्थता, सवनीयपशौ पशुपुरोडाशस्य कर्तव्यताविचारः, हविष्कृदाह्वानानुष्ठानविचारः, दर्शतन्त्रेण निशीष्टिप्रयोगः, विकृतिषु आरम्भणीयेष्टिविचारः, भूयोऽनुग्रहन्यायः, मुख्यानुग्रहन्यायः, अङ्गगुणविरोधन्यायः, परिधौ यूपधर्मानुष्ठानविचारः, आग्रयणे प्रसूनबर्हिषामेव ग्रहणविचारः, तन्त्रिप्रसङ्गिविचारः

भाग - 4	क्रेडिट - 1	यूनिट - 4	होरा - 16-20
---------	-------------	-----------	--------------

अष्टरात्रे वत्सत्वगहतवाससोः समुच्चयविचारः, अनुनिर्वाप्येषु पुरोडाशतन्त्रम्, भिन्नोपकारजनकानाम् एकप्रयोजनानां च गुणानां विकल्पसमुच्चयविचारः, प्रायश्चित्तविकल्प-समुच्चयविचारः, कर्मणि मन्त्रोच्चारणस्वरविचारः, मन्त्रपाठानन्तरमेव पदार्थानुष्ठानविचारः, कर्मसन्निपातनियमविचारः, विविधानामङ्गानां विकल्पसमुच्चयविचारः, चयने काम्याग्निना नित्यस्योख्यस्य बाधविचारः, काम्याने: आहवनीयत्वाभावस्य तद्धर्माणां च विचारः, शुक्रस्पर्शनादीनां कर्तृनियमविचारः, अञ्जनादिसंस्काराणां सर्वगामित्वविचारः, सत्रे याजमानत्वादात्विज्यस्य प्राबल्यम्, ब्राह्मणस्यैव आत्विज्यम्

पाठ्य/सन्दर्भग्रन्थाः - १ जैमिनीयन्यायमालाविस्तरः (एकादशद्वादशाध्यायौ)
२ भाट्टदीपिका (एकादशद्वादशाध्यायौ)

सहायकसन्दर्भग्रन्थाः

- १ शाबरभाष्यम् (एकादशद्वादशाध्यायौ)
- २ अध्वरमीमांसाकुतूहलवृत्तिः (एकादशद्वादशाध्यायौ)

मीमांसा

पत्र संख्या - DSCC - 17

पाठ्यक्रम विवरणम् -

भाग - 1	क्रेडिट - 1	यूनिट - 1	होरा - 16-20
---------	-------------	-----------	--------------

मीमांसायाः प्रयोजनम्, शास्त्रारम्भप्रयोजकसंबन्धः, लोक इत्यादिभाष्यस्य व्याख्याः, शास्त्रारम्भसूत्रे अथशब्दार्थस्य तत्प्रयोजनस्य च विचारः, समावर्तनस्मृतिविरोधपरिहारः, अतश्शब्दप्रयोजनविचारः, जिज्ञासापदार्थविचारः, चोदनासूत्रार्थविचारः, वेदस्याप्रामाण्यमिति पूर्वपक्षः

भाग - 2	क्रेडिट - 1	यूनिट - 2	होरा - 16-20
---------	-------------	-----------	--------------

प्रामाण्यवादः, सर्वज्ञविचारः, पौरुषेयवचसाम् अप्रामाण्यशङ्कोपपादनम्, नान्यत्वादेवेति भाष्यार्थविचारः

भाग - 3	क्रेडिट - 1	यूनिट - 3	होरा - 16-20
---------	-------------	-----------	--------------

धर्मपदार्थनिरूपणम्, श्येनादेरनर्थत्वविचारः, नैव श्येनादेरिति भाष्यार्थविचारः, अग्नीषोमीयादिहिंसाया अनर्थत्वनिरासः, धर्मत्वप्रयोजकविचारः, चोदनासूत्रार्थयोजना, तस्य निमित्तपरीष्टिः इति सूत्रार्थविचारः, प्रत्यक्षसूत्रस्य लक्षणपरत्वनिरासः, प्रत्यक्षस्य धर्मे अप्रामाण्यम्, प्रत्यक्षज्ञानोत्पत्तिप्रकारः

भाग - 4	क्रेडिट - 1	यूनिट - 4	होरा - 16-20
---------	-------------	-----------	--------------

बुद्धिजन्मेति शब्दार्थविचारः, प्रमाणफलभावविचारः, निर्विकल्पकस्य धर्मे अप्रामाण्यम्, प्रत्यक्षपूर्वकत्वेन अनुमानादेरप्रामाण्यम्, सर्वं ज्ञानं सविकल्पकमित्यस्य निरासः, प्रत्यक्षशब्दवाच्यार्थविचारः, सविकल्पकस्य मिथ्यात्वनिरासः, शब्दाध्यासनिरासः

पाठ्य/सन्दर्भग्रन्थाः - १ मीमांसाश्लोकवार्तिकम् (आदितः प्रत्यक्षसूत्रान्तम्)

२ शाबरभाष्यम् (आदितः प्रत्यक्षसूत्रान्तम्)

सहायकसन्दर्भग्रन्थाः १ पार्थसारथिमिश्रविरचिता न्यायरत्नाकरव्याख्या

२ सुचरितमिश्रविरचिता काशिकाव्याख्या

3 उंवेकभट्टविरचिता तात्पर्यटीका

मीमांसा

पत्र संख्या - DSCC - 18

पाठ्यक्रम विवरणम् -

भाग - 1	क्रेडिट - 1	यूनिट - 1	होरा - 16-20
---------	-------------	-----------	--------------

अर्थवादानामप्रामाण्यपूर्वपक्षः, विधिनात्वेकवाक्यत्वादिति सिद्धान्तसूत्रार्थः

भाग - 2	क्रेडिट - 1	यूनिट - 2	होरा - 16-20
---------	-------------	-----------	--------------

तुल्यं च साम्प्रदायिकमित्यादिसिद्धान्तसूत्रार्थविचारः, औदुम्बराधिकरणम्

भाग - 3	क्रेडिट - 1	यूनिट - 3	होरा - 16-20
---------	-------------	-----------	--------------

हेतुवन्निगदाधिकरणम्, मन्त्राणामविवक्षितार्थत्वपूर्वपक्षः, अवशिष्टस्तु वाक्यार्थ इति सिद्धान्तसूत्रार्थः

भाग - 4	क्रेडिट - 1	यूनिट - 4	होरा - 16-20
---------	-------------	-----------	--------------

गुणार्था वा पुनःश्रुतिरित्यादिसिद्धान्तसूत्रार्थविचारः

पाठ्य/सन्दर्भग्रन्थाः - १ मीमांसाकौस्तुभः (प्रथमाध्यायद्वितीयपादः)

सहायकसन्दर्भग्रन्थाः

- १ न्यायसुधा
- २ तन्त्रवार्तिकम्
- ३ शाबरभाष्यम्
- ४ तन्त्ररत्नम्

मीमांसा

पत्र संख्या - DSCC - 19

पाठ्यक्रम विवरणम् -

भाग - 1	क्रेडिट - 1	यूनिट - 1	होरा - 16-20
---------	-------------	-----------	--------------

दर्शपूर्णमासयोः प्रधानप्रयोगबहिर्भूतपूर्वाङ्गविचारः

भाग - 2	क्रेडिट - 1	यूनिट - 2	होरा - 16-20
---------	-------------	-----------	--------------

दर्शपूर्णमासयोः प्रधानप्रयोगान्तर्गतपूर्वाङ्गविचारः, पिण्डपितृयज्ञविचारः

भाग - 3	क्रेडिट - 1	यूनिट - 3	होरा - 16-20
---------	-------------	-----------	--------------

दर्शपूर्णमासप्रकरणे हविर्निर्वापविचारः, पात्रासादनादिविचारः

भाग - 4	क्रेडिट - 1	यूनिट - 4	होरा - 16-20
---------	-------------	-----------	--------------

दर्शपूर्णमासयोः परिस्तरणपरिधिस्थापनविचारः, हविःसंस्कारः

पाठ्य/सन्दर्भग्रन्थाः -

- १ आपस्तम्बश्रौतसूत्रम् रामाग्निचिद्वृत्तिसहितधूर्तस्वामिप्रणीतभाष्यसहितम्
(आदितः द्वितीयप्रश्नद्वितीयपटलान्तम्)

- सहायकसन्दर्भग्रन्थाः
- १ जैमिनीयन्यायमालाविस्तरः
 - २ यज्ञतत्त्वप्रकाशः